

SYLWIA BRÓDKA, ANDRZEJ MACIAS, ALINA ZAJADACZ

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-DYDAKTYCZNA PROF. UAM DR HAB. DANIELI SOŁOWIEJ (W PIĄTĄ ROCZNICĘ ŚMIERCI)

ZARYS TREŚCI

Celem artykułu jest przypomnienie sylwetki, przedwcześnie zmarłej w 2000 r., prof. UAM dr hab. Danieli Sołowiej – wybitnego geografa, specjalisty z zakresu geografii fizycznej kompleksowej, przedstawienie Jej wkładu w rozwój teorii i metodologii ekologii krajobrazu oraz geografii turystyki i rekreacji. Opracowanie stanowi próbę syntetycznego ujęcia zarówno działalności naukowo-badawczej, dydaktycznej, jak i społecznej prof. Sołowiej (w organizacjach, towarzystwach naukowych). Zawiera także wykaz ważniejszych publikacji i opracowań z bogatego dorobku, liczącego 108 prac, które powstały w ciągu 29 lat działalności zawodowej D. Sołowiej.

25 kwietnia minęła piąta rocznica śmierci profesor UAM dr hab. Danieli Sołowiej – osoby wielkiego serca, szczególnie oddanej pracy naukowej i działalności dydaktycznej. Daniela Sołowiej urodziła się 1 października 1948 r. w Świebodzinie jako córka Jana i Heleny z domu Machachej. W 1953 r. osierociła ją matka. Szkołę podstawową oraz średnią ukończyła w Świebodzinie, a w 1966 r. rozpoczęła studia geograficzne na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi, które ukończyła w 1971 r.

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA

Z okresem studiów związane są Jej pierwsze doświadczenia naukowe, w tym m.in. działalność w Studenckim Kole Naukowym Geografów im. Stefana Pawłowskiego, w którym przez dwa lata pełniła funkcję prezesa. Stopień magistra geografii uzyskała w 1971 r. na podstawie pracy pt. „Zdjęcia uroczysk terenów położonych na północ od Rynny jezior Rakowo-Komorze i zastosowanie mapy uroczysk do oceny terenu dla potrzeb rekreacji”, wykonanej pod kierunkiem prof. dr hab. Tadeusza Bartkowskiego. W tym samym roku rozpoczęła pracę zawodową jako asystent-stażysta

w Instytucie Geografii Fizycznej UAM. W pierwszym okresie pracy naukowo-badawczej opublikowała ponad 20 różnych pozycji naukowych, poświęconych przede wszystkim rozważaniom teoretycznym nad strukturą i funkcjonowaniem krajobrazu. Stopień doktora nauk geograficznych uzyskała w 1980 r., brniąc pracę pt. „Krajobrazy geochemiczne Kotliny Odolanowskiej”, która dwa lata później ukazała się drukiem jako jej pierwsza samodzielna publikacja. W kolejnych latach zainteresowania naukowe prof. UAM Danieli Sołowiej koncentrowały się wokół zagadnień metodycznych związanych z wydzieleniem jednostek przestrzennych różnej rangi oraz

ich oceną dla potrzeb planowania przestrzennego. Podejmowane problemy badawcze oraz prowadzona działalność dydaktyczna stały się przyczynkiem do opracowania, a następnie opublikowania w 1987 r. skryptu dla studentów kierunku Geografia pt. „Podstawy metodyki oceny środowiska przyrodniczego człowieka”, którego drugie, poprawione wydanie ukazało się w 1992 r. Inspiracją dla Jej naukowych poczynań stały się również zagadnienia dotyczące szeroko rozumianej turystyki i rekreacji, czego wyrazem była opublikowana w 1992 r. rozprawa habilitacyjna pt. „Weryfikacja ocen integralnych atrakcyjności środowiska przyrodniczego człowieka w wybranych systemach rekreacyjnych”. Stopień naukowy doktora habilitowanego D. Sołowiej uzyskała w 1993 r., a trzy lata później została zatrudniona na stanowisku profesora nadzwyczajnego UAM. Od 1999 r. do przedwczesnej śmierci kierowała Zakładem Przyrodniczych Podstaw Planowania Przestrzennego i Turystyki w Instytucie Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego UAM.

Bibliografia prac prof. UAM Daniela Sołowiej obejmuje łącznie 108 pozycji naukowych, w tym 10 obcojęzycznych. Większość, bo aż 61 pozycji, stanowią opracowania samodzielne, przede wszystkim artykuły (33 pozycje, w tym 20 samodzielnych), publikacje zwarte (12 pozycji, w tym 4 samodzielne) oraz podręczniki (3 pozycje, w tym jedna we współautorstwie) (tab. 1).

W twórczości naukowej prof. UAM Daniela Sołowiej wyróżnić można kilka nurtów badawczych, pozostających przede wszystkim w kręgu zainteresowań geografii fizycznej kompleksowej. Wśród nich na plan pierwszy wysuwa się dyskusja nad teoretycznymi i metodycznymi aspektami wydzielania jednostek strukturalnych krajobrazu, obecna

w wielu opracowaniach z lat 1975–1990. Zasady i celowość wyznaczania uroczysk, hydrotopów, pedohydrotopów oraz krajobrazów geochemicznych, a także charakterystyki ich zmienności przestrzennej, stanowią myśl przewodnią opracowań dotyczących obszarów pojeziernych, m.in.: Pojezierza Mogileńskiego (1976), Drawskiego (1977, 1979) oraz Międzychodzko-Sierakowskiego (1979). Z kolei wykorzystanie tych jednostek jako pól oceny w badaniach dynamiki krajobrazu, w tym szczególnie migracji wybranych związków chemicznych, odnajdujemy w pracach poświęconych obszarowi Kotliny Odolanowskiej (1977, 1978, 1982–1988). Praktyczny charakter mają natomiast publikacje zawierające uwagi co do możliwości zastosowania map (zdjęć) krajobrazowych w ocenie środowiska przyrodniczego dla wybranych funkcji gospodarczych (1977, 1979, 1987).

Ważnym aspektem działalności naukowej prof. UAM Daniela Sołowiej były rozważania nad praktycznym wykorzystaniem badań krajobrazowo-ekologicznych, w tym przede wszystkim ich zastosowaniem w planowaniu przestrzennym. W tym nurcie badawczym poczesne miejsce zajmują opracowania będące istotnym wkładem do teorii planowania przestrzennego. Dyskusja nad wartością środowiska, znaczeniem ocen integralnych w planowaniu przestrzennym czy też teorią konfliktów człowiek–środowisko jako podstawą weryfikowania planów zagospodarowania przestrzennego obecna jest w wielu publikacjach z lat 1984–1986 oraz 1996–1999. Nie do przecenienia są również uwagi dotyczące znaczenia zlewni jako tła informacyjnego opracowań planistycznych (1992) oraz teoretycznych podstaw minimalizowania skutków działalności człowieka w środowisku (1996), a także istoty i etapów waloryzacji ekologicznej oraz

jej roli w procesie oceny środowiska przyrodniczego dla gospodarczych potrzeb człowieka (1999).

Na tym tle warto omówić z kolei prace będące przykładami ocen środowiska przyrodniczego na poszczególnych etapach i poziomach planowania przestrzennego, wykonywane dla różnych obszarów funkcjonalnych: gmin, miast i ich stref podmiejskich, województw, parków krajobrazowych czy terenów rolniczych. Do najciekawszych opracowań w tej grupie, wykonanych samodzielnie lub we współautorstwie, należą:

– propozycja ocen rzeczywistych możliwości wykorzystania środowiska przyrodniczego dla potrzeb planowania miejscowego na przykładzie wybranych gmin (1980, 1985),

– studium wzajemnych wpływów człowiek–środowisko oraz prognoza zmian antropogenicznych w systemie przyrodniczym Puszcza Zielonka – tereny zurbanizowane – Dolina Warty (1989, 1991),

– koncepcja kształtowania i ochrony środowiska przyrodniczego terenów wiejskich poprzez projektowanie zieleni na przykładzie Agroekologicznego Parku Krajobrazowego im. Dezyderygo Chłapowskiego (1990, 1992),

– studium nad funkcjonowaniem systemu przyrodniczego Łagowskiego Parku Krajobrazowego wraz z analizą konfliktów człowiek–środowisko (1993),

– analiza możliwości i barier rozwoju turystyki w województwie gorzowskim (1998),

– koncepcja zrównoważonego rozwoju Zielonej Wstęgi Odra–Nysa, w tym ocena możliwości rozwoju proekologicznych form gospodarowania oraz charakterystyka zasad kształtowania przestrzeni i funkcji wraz z wytycznymi do planowania przestrzennego (1999).

Osobną grupę stanowią opracowania o charakterze projektowym oraz różnego rodzaju ekspertyzy wykonywane na zlecenia niezależnych instytucji, m.in.: Towarzystwa Urbanistów Polskich, regionalnych biur planowania przestrzen-

Tabela 1. Liczba opublikowanych prac w poszczególnych okresach kariery naukowej
Table 1. Number of publications within each period of the academic career

Ważniejsze etapy w karierze naukowej	Lata	Liczba publikacji				
		Ogółem (w tym opracowania samodzielne)	Publikacje zwarte	Podręczniki, skrypty	Artykuły	Inne publikacje, w tym: notatki, sprawozdania, streszczenia referatów
do doktoratu	1971–1980	21 (18)	–	–	8	13
od doktoratu do habilitacji	1981–1993	37 (27)	3	2 (2)	16	16
po habilitacji	1994–2000	40 (16)	9	1	9	21
Łącznie (w tym opracowania samodzielne)	29 lat	108 (61)	12 (4)	3 (2)	33 (20)	50 (35)

Źródło: oprac. własne

nego, pracowni urbanistycznych i projektowych, urzędów wojewódzkich i miejskich, wreszcie organizacji ekologicznych. Większość z nich to prace z zakresu ocen oddziaływania inwestycji na środowisko, identyfikowania konfliktów człowiek–środowisko przyrodnicze, koncepcji ochrony przyrody i krajobrazu oraz modeli zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego, głównie obszarów chronionych (parków narodowych i krajobrazowych).

W dorobku naukowym prof. UAM Daniela Sołowiej szeroko reprezentowany jest również kierunek badawczy nawiązujący do geografii turystyki oraz geologii rekreacji.

Początkowo są to opracowania dotyczące ocen atrakcyjności i przydatności środowiska przyrodniczego dla wybranych form turystyki i wypoczynku czy też identyfikowania przyrodniczych barier rozwoju funkcji rekreacyjnej (1980, 1981). W pracach z tego okresu podkreślana jest również konieczność uwzględnienia degradacji środowiska przyrodniczego jako elementu weryfikującego naturalny potencjał rekreacyjny (1979, 1980).

W latach późniejszych prof. UAM Daniela Sołowiej coraz większą wagę przywiązuje do „humanizacji” nastawienia badawczego, uznając, że świadomość indywidualnych potrzeb i zachowań rekreantów stanowi ważną przesłankę w procesie oceny i zagospodarowania obszarów funkcjonalnych wypoczynku. Odzwierciedleniem tych poglądów są badania nad typologią zajęć rekreacyjnych w cyklu urlopowym (1986, 1988) oraz migracjami turystycznymi (1995), a także ich znaczenie w projektowaniu infrastruktury turystycznej oraz opracowaniu modeli zagospodarowania turystycznego (1996). Doskonałym przykładem jest seria artykułów dotyczących metod symulacji zagospodarowania rekreacyjnego Słowińskiego Parku Na-

rodowego, z uwzględnieniem naturalnej chłonności rekreacyjnej oraz kierunków rozpraszania się rekreantów (1995, 1996).

Zwieńczeniem dokonań naukowych prof. UAM Daniela Sołowiej na tym gruncie był projekt badawczy realizowany w latach 1993–1997 dla obszaru Wielkopolski, dotyczący problematyki wykorzystania czasu wolnego przez mieszkańców wielkopolskich miast oraz rozpoznania przyczyn braku komfortu mieszkanka i wypoczywania. Przeprowadzone w ponad 50 miastach badania ankietowe stały się punktem wyjścia do przeprowadzenia delimitacji obszarów atrakcyjnych dla rekreacji, a w konsekwencji dokonania podziału Wielkopolski na systemy i kompleksy turystyczno-rekreacyjne. Podsumowaniem tych badań miała być przygotowywana do druku publikacja pt. „Systemy rekreacyjne Wielkopolski na tle wykorzystania gospodarczego regionu”.

Do największych osiągnięć naukowo-badawczych prof. UAM Daniela Sołowiej należy zaliczyć:

- przeprowadzenie w literaturze geograficznej wielowątkowej dyskusji dotyczącej podstawowych pojęć z zakresu geochemii i ekologii krajobrazu,
- zastosowanie metod geochemicznych do interpretacji kompleksowych zjawisk przyrodniczych w geografii fizycznej kompleksowej,
- propagowanie idei humanistycznych w badaniach zjawisk turystyczno-rekreacyjnych,
- opracowanie koncepcji badań z zakresu ekologii krajobrazu w ujęciu regionalnym (skala 1:100 000),
- wypracowanie teoretycznych podstaw ocen oddziaływania inwestycji na środowisko przyrodnicze w różnych warunkach fizyczno-geograficznych (obszar chroniony, teren rolniczy, teren zabudowany).

PROJEKTY BADAWCZE (GRANTY)

Umiejętność pracy w zespołach badawczych, szeroka wiedza, otwartość na dyskusję naukową oraz kompetentność zaowocowały udziałem Daniela Sołowiej w wielu projektach badawczych. Do tych najważniejszych należą:

– w latach 1981–1985, pod kierunkiem prof. dr. hab. Z. Chojnickiego, dotyczący podstaw metodologicznych oceny środowiska przyrodniczego;

– w latach 1984–1985, pod kierunkiem doc. dr. hab. A. Grygorowicza, o przestrzennych zagrożeniach środowiska obszarów wiejskich Wielkopolski;

– w 1988 r., pod kierunkiem doc. dr. hab. L. Kozackiego, o problemach kształtowania i ochrony środowiska w aspekcie rozwoju północnych terenów Poznania;

– w latach 1993–1996 projekt indywidualny nt. systemów rekreacyjnych Wielkopolski na tle wykorzystania gospodarczego tego regionu, w ramach którego opracowała modele wykorzystania czasu wolnego mieszkańców Wielkopolski, zidentyfikowała obszary atrakcyjne dla rekreacji oraz dokonała podziału Wielkopolski na systemy i kompleksy rekreacyjno-turystyczne;

– w latach 1996–1997, pod kierunkiem prof. dr. hab. B. Gruchmana i prof. dr. hab. J. Paryska, dotyczący możliwości rozwoju turystyki w byłym województwie gorzowskim;

– w latach 1994–1999 jako kierownik grupy syntezy w interdyscyplinarnym polsko-niemieckim projekcie WWF (World Wild Found for Nature) „Zielona Wstęga Odra–Nysa. Koncepcja aktywnej ochrony przyrody”.

Szczególnie ten ostatni projekt przyniósł jej bardzo pozytywne recenzje i spotkał się z wysoką oceną specjalistów. Efektem tych prac było obszerne opracowanie

pt. „Podstawy ekorozwoju Zielonej Wstęgi Odra–Nysa. Strona polska projektu” wraz z zestawem map tematycznych (1999). Prof. UAM D. Sołowiej była, obok J. Błoszyka, redaktorem tego tomu, jak i autorem lub współautorem kilku prac zawartych w nim. W ramach projektu „Zielona Wstęga Odra–Nysa” brała znaczący udział w opracowaniu koncepcji i realizacji całego projektu. Właśnie w nim wykazała ona w pełni nabyte doświadczenie naukowe i praktyczne. Ich efektem było m.in. wypracowanie ekologicznych podstaw dla planowania przestrzennego na różnych poziomach decyzyjnych, zasad i etapów waloryzacji ekologicznej, opracowanie (wraz z M. Pietrzakiem) koncepcji rozwoju turystyki proekologicznej oraz zasad ochrony i kształtowania przestrzeni i funkcji polskiej części obszaru Zielonej Wstęgi. Brała też udział w pracach nad mapami tematycznymi w skali 1:100 000 (część z nich wydano w skali 1:300 000 i 1:350 000), dotyczącymi koncepcji turystyki nieagresywnej dla środowiska (wraz z M. Pietrzakiem), waloryzacji ekologicznej (wraz z G. Karczem), obszarów priorytetowych rozwoju proekologicznych form gospodarowania w przestrzeni oraz systemu konfliktów funkcji i wykorzystania przestrzeni (wraz z A. Maciasem), podatności środowiska na degradację (wraz z A. Maciasem) oraz ochrony przyrody.

UDZIAŁ W KONFERENCJACH
NAUKOWYCH

Profesor UAM dr hab. Daniela Sołowiej brała czynny udział w licznych konferencjach i sympozjach, zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Zawsze umiała ciekawie przedstawić i dobrze zilustrować prezentowane referaty, przez co zyskiwała sobie uwagę i uznanie wśród innych uczestników konferencji.

Na szczególną uwagę zasługują wykonywane w zespołach pod kierunkiem D. Sołowej tematyczne opracowania kartograficzne, wzbudzające duże zainteresowanie wśród oglądających. Bardzo często wystąpienia wynikały z licznych opracowań praktycznych wykonywanych na zlecenie różnych instytucji. Tematyka referatów dotyczyła problematyki związanej z:

– planowaniem przestrzennym:

Poznań 1985 (Bilateralna Polsko-Niemiecka Konferencja „Geosystemy miast” – dwa referaty poświęcone konfliktom krajobrazowo-ekologicznym i człowiek–środowisko w planowaniu przestrzennym; dodatkowo była ona współorganizatorem tej konferencji); Pezinok (Czechosłowacja) 1986 (VII Międzynarodowe Sympozjum – referat poświęcony klasyfikacji krajobrazowo-ekologicznej jako podstawy weryfikacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego); St. Marienthal (Niemcy) 1996 (dwa referaty poświęcone różnym aspektom planowania przestrzennego w Polsce); Poznań 1999 (Ogólnopolska Konferencja „Marketing miast, gmin i regionów” – referat dotyczący oceny integralnej w planowaniu przestrzennym),

– systemami rekreacyjnymi:

Lwów (ZSRR) referat dotyczący rekreacji w strefie podmiejskiej Poznania; Warszawa 1995 (konferencja PAEK – referat omawiający koncepcję rozwoju ekoturystyki w Zielonej Wstędze Odra–Nysa); Poznań 1995 (Konferencja Naukowa „Wody powierzchniowe Poznania dla rekreacji” – referat dotyczący atrakcyjności obszarów przywodnych Poznania dla rekreacji); Poznań 1997 (Konferencja Naukowa „Wpływ antropopresji na jeziora” – referat dotyczący identyfikacji konfliktów człowiek–środowisko w jeziornych systemach rekreacyjnych);

– ekologią krajobrazu:

Warszawa 1993 (I Seminarium PAEK – referat nt. krajobrazowo-ekologicznej struktury Lednickiego Parku Krajobrazowego),

– antropopresją:

Łódź 1983 (konferencja pod auspicjami International Geographical Union – referat nt. wpływu antropopresji na obniżenie walorów rekreacyjnych Poznania); Halle (NRD) 1989 (delimitacja związków między ekosystemami jako podstawy przewidywania antropogenicznych zmian); Starbienio 1996 (Konferencja PAEK – wystąpienie dotyczące teoretycznych podstaw minimalizowania skutków konfliktów człowiek–środowisko);

Oprócz wspomnianej już konferencji „Geosystemy miast”, D. Sołowej współorganizowała 5 dalszych.

DZIAŁALNOŚĆ W ORGANIZACJACH I TOWARZYSTWACH NAUKOWYCH

Prof. UAM dr hab. Daniela Sołowej, oprócz pracy naukowej i dydaktycznej, znajdowała czas na pracę społeczną i działalność w towarzystwach naukowych. Współpracowała z administracją państwową i samorządową oraz różnego typu instytucjami. Uczestniczyła w pracach licznych zespołów badawczych w charakterze osoby realizującej bądź nadzorującej temat lub konsultanta.

Szczególnie ceniła sobie członkostwo w Towarzystwie Urbanistów Polskich (TUP). Jej wiedza, osiągnięcia metodyczne oraz umiejętność zastosowania ich w rozwiązaniach praktycznych zaowocowały uczestnictwem w 3 zespołach badawczych, biorących udział w zamkniętych ogólnopolskich konkursach zorganizowanych przez TUP. Poświę-

cone one były następującym zagadnieniom: w 1986 r. – „Puszcza Zielonka a rozwój Poznania”, w 1990 r. – „Lednicki Park Krajobrazowy” i w 1991 r. – „Koncepcja zagospodarowania turystycznego Pojezierza Suwalsko-Augustowskiego”. Wszystkie wykonane przez te zespoły projekty uzyskały wysokie oceny w postaci nagród i wyróżnień.

Prof. UAM dr hab. Daniela Sołowiej intensywnie działała w Asocjacji Ekologii Krajobrazu. Najpierw, w 1986 r., pełniła funkcję sekretarza oddziału polskiego International Association of Landscape Ecology (IALE), którego prezydentem był wówczas prof. dr hab. Tadeusz Bartkowski. W 1993 r. była jednym z założycieli Polskiej Asocjacji Ekologii Krajobrazu (PAEK). Została wybrana wtedy na sekretarza w Zarządzie PAEK. Organizacja ta jest kontynuatorem działalności IALE, która w latach 1985–1993 skupiała polskich ekologów krajobrazu i spełniała rolę narodowej organizacji IALE. D. Sołowiej brała udział w większości konferencji organizowanych przez IALE.

Dzięki szerokiej wiedzy i kwalifikacjom została członkiem Rady Programowej WPN, od 1991 r. członkiem Rady Redakcyjnej serii wydawniczej „Idee ekologiczne” wydawanej przez Wydawnictwo „Sorus”, a od 1996 r. członkiem Rady Redakcyjnej biuletynu „Zielona Wstęga Odra–Nysa”.

W latach 80. D. Sołowiej pełniła funkcję sekretarza Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk o Ziemi.

Jej praca naukowo-badawcza była wysoko oceniana, czego dowodem są liczne nagrody i wyróżnienia. Oprócz wspomnianych już wyróżnień zespołowych przyznanych przez TUP, prof. UAM dr hab. D. Sołowiej 8-krotnie uzyskała nagrody II i III stopnia Rektora UAM (w 1980, 1982, 1983, 1986, 1987, 2 razy w 1988 i w 1989).

Liczne prace projektowe i ekspertyzy stały się podstawą do nadania jej w 1997 r. uprawnień rzeczoznawcy z listy Ministerstwa Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa ds. oceny oddziaływania na środowisko (OOS).

DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA

Praca dydaktyczna prof. UAM D. Sołowiej ściśle wiązała się z jej zainteresowaniami naukowymi i koncentrowała się wokół takich przedmiotów, jak: kształtowanie i ochrona środowiska przyrodniczego, terytorialne systemy rekreacyjne, geografia regionalna oraz przyrodnicze podstawy planowania przestrzennego. D. Sołowiej prowadziła także proseminaria, praktyki terenowe i sprawowała opiekę nad pracami magisterskimi w latach 1980–1994 w ramach pracowni magisterskiej, a od 1995 r. jako promotor.

Potrafiła nie tylko zainteresować, ale także zarazić studentów swoją pasją badawczą. Kładła nacisk przede wszystkim na pracę koncepcyjną i umiejętność dyskusji. Studenci sporządzali na jej zajęciach autorskie projekty, a podstawą zaliczenia była ich publiczna obrona. Kompetencje, a także otwartość i wielka życzliwość, czas poświęcany poza godzinami zajęć dydaktycznych na dyskusje ze studentami, uwaga, z jaką wysłuchiwała studenckich argumentów, i cierpliwość, z jaką tłumaczyła, korygowała poglądy – to wszystko sprawiało, iż była wśród młodzieży autorytetem nie tylko jako nauczyciel akademicki, ale także jako wychowawca.

Pod kierunkiem prof. UAM D. Sołowiej powstało ok. 80 prac magisterskich o tematyce z zakresu geografii turystyki, ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego człowieka oraz planowania przestrzennego. W dominującej mierze miały one charakter interdyscy-

plinary, stanowiły próbę kompleksowego ujęcia tak złożonych problemów badawczych, jak uwarunkowania i skutki rozwoju różnych form turystyki i rekreacji, szczególnie w odniesieniu do walorów przyrodniczych, a także wykazanie związków między jakością życia a stanem środowiska przyrodniczego. Przedmiotem badań były przede wszystkim takie zagadnienia, jak:

- terytorialne systemy rekreacyjne wybranych miejscowości lub obszarów przyrodniczych objętych ochroną prawną (ich struktura i funkcjonowanie),
- turystyka i rekreacja w miastach (komfort i dyskomfort wypoczynku),
- turystyka proekologiczna – „nie-agresywna” wobec środowiska przyrodniczego,
- ruch turystyczny, jego struktura i dynamika w wybranych miejscowościach i regionach kraju,
- identyfikacja konfliktów człowiek–środowisko przyrodnicze, w tym szczególnie skutków rozwoju turystyki w przyrodzie,
- możliwości rozwoju różnych form turystyki (rowerowej, pielgrzymkowej, agroturystyki),
- świadomość ekologiczna, ekopolityka,
- funkcje wybranych obszarów w planach zagospodarowania przestrzennego,
- potencjał turystyczny wybranych państw świata (Nepal, Słowenia, Chorwacja).

Dwie prace magisterskie, powstałe pod kierunkiem prof. UAM D. Sołowiej w 1995 i 1996 r., zostały nagrodzone w krajowym konkursie na najlepszą pracę magisterską, organizowanym przez Polską Asocjację Ekologii Krajobrazu.

Działalność dydaktyczna to także współudział w tworzeniu programów nauczania, opracowanie skryptu dla studentów i ścieżek dydaktycznych. Uwagi

dotyczące „Metodyki ćwiczeń terenowych z badań środowiska przyrodniczego” ukazały się w wydawnictwie Neodidagmate w 1982 r. Ważnym osiągnięciem w dydaktyce i kształceniu kadr było opublikowanie w 1987 r. skryptu dla studentów III i IV roku geografii pt. „Podstawy metodyki oceny środowiska przyrodniczego człowieka”, w którym przedstawiono teorię oceny oraz podano przykłady ocen środowiska przyrodniczego dla potrzeb rolnictwa, rekreacji, budownictwa i planowania przestrzennego. Skrypt jest wykorzystywany przede wszystkim na specjalności „kształtowanie i ochrona środowiska przyrodniczego” z takich przedmiotów, jak: fizjografia planistyczna, waloryzacja środowiska przyrodniczego dla potrzeb rekreacji oraz metodyka wydzielania i oceny geokompleksów. Skrypt ten zyskał uznanie także w innych uczelniach akademickich, jest wykorzystywany w ośrodkach uniwersyteckich: Krakowa, Lublina, Lwowa, Bratysławy oraz na Politechnice Poznańskiej i w Biurach Planowania Przestrzennego.

Duże zainteresowanie opracowaniem i zgłaszane zarówno ze strony dydaktyków, jak i planistów zapotrzebowanie na rozszerzenie przedstawionej w skrypcie problematyki skłoniło prof. UAM D. Sołowiej do przygotowania drugiego jego wydania (1992), poprawionego i uzupełnionego o zagadnienia sposobów rozwiązywania konfliktów człowiek–środowisko przyrodnicze oraz o prognozowanie zmian powstających pod wpływem rozwoju funkcjonalnego terenu. Skrypt zawiera przegląd wielu metod oceny środowiska przyrodniczego, z uwzględnieniem różnych skal opracowania. Jednak jego przewodnią ideą jest nauka logicznego porządkowania problemów. Profesor UAM D. Sołowiej otrzymała także propozycję wydania skryptu w języku węgierskim w Debreczynie na Węgrzech.

Drugim opracowaniem, które z zamierzenia nie było skryptem, ale znalazło częste zastosowanie na zajęciach, przede wszystkim z zakresu geografii rekreacji, jest wspomniana już rozprawa habilitacyjna „Weryfikacja ocen integralnych atrakcyjności środowiska przyrodniczego człowieka w wybranych systemach rekreacyjnych” (1992).

Prof. UAM D. Sołowiej była także współautorką i sprawowała merytoryczną opiekę nad opracowaniem „Ilustrowanej geografii Polski” (1998), w sposób przystępny i ciekawy przybliżającym środowisko geograficzne kraju dzieciom i młodzieży. Ponadto, wspólnie z A. Mizgajskim, opracowała przewodniki po ścieżkach dydaktycznych „Człowiek i przyroda w Wolińskim Parku Narodowym” (1993).

Ważnym elementem działalności dydaktyczno-wychowawczej były prace w Studenckim Kole Naukowym. Opieka nad sekcją Geografii Fizycznej Kompleksowej, sprawowana do 1990 r., zaowocowała licznymi artykułami i komunikatami opracowanymi przez studentów. Część z nich została wydana w monograficznych publikacjach wyspy Wolin. Za działalność na rzecz woj. szczecińskiego D. Sołowiej otrzymała w 1989 r. Honorową odznakę Gryfa Pomorskiego.

Profesor UAM D. Sołowiej brała także udział (od 1987 r.) w Olimpiadach Geograficznych, propagujących wiedzę geograficzną wśród młodzieży szkół średnich. Ponadto pełniła w latach 1979–1989 funkcję Opiekuna Studium Poddyplomowego dla Geografów (kierunek nauczycielski), a od 1989 r. była kierownikiem tego Studium.

Doświadczenie i umiejętności dydaktyczne prof. UAM D. Sołowiej były cennie nie tylko w macierzystej uczelni, ale także w innych ośrodkach akademic-

kich, w których wykładała: na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej, gdzie prowadziła przedmiot „Zagospodarowanie terenów wiejskich” (1984–1985), oraz na Wydziale Turystyki i Rekreacji AWF w Poznaniu – zajęcia z „Zagospodarowania turystycznego” (1992–1994). Wygłaszała także wykłady dla pracowników administracji państwowej z zakresu planowania rozwoju turystyki (1994–1995) oraz dla pracowników gazownictwa dotyczące ocen oddziaływania obiektów uciążliwych na środowisko (1996).

W ostatnim okresie wiele uwagi w swojej działalności dydaktycznej skupiła na tworzonej na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych nowym kierunku: Turystyka i Rekreacja. Wniosła istotny wkład w opracowanie programu nauczania dla pięcioletnich studiów magisterskich.

Prof. UAM D. Sołowiej zainteresowała działalnością naukową grupę doktorantów. Była promotorem czterech prac doktorskich z zakresu turystyki i rekreacji oraz oceny krajobrazu multisensorycznego:

- „Potencjał turystyczny wybranych miast Sudetów Zachodnich” (Alina Zajądacz)
- „Zmiany przestrzeni rekreacyjnej wybranych miast województwa wielkopolskiego w latach 1975–1997” (Sylwia Bródka)
- „Parki i ogrody historyczne w krajobrazie województwa wielkopolskiego” (Barbara Bożętka)
- „Systemy turystyczno-rekreacyjne Pojezierza Lubuskiego” (Iwona Miedzińska).

Zespół badawczy stworzony przez prof. UAM Danielę Sołowiej kontynuuje zainicjowaną przez nią problematykę naukową.

SCIENTIFIC AND DIDACTIC WORK OF PROF. DR DANIELA SOŁOWIEJ
(ON THE FIFTH ANNIVERSARY OF HER DEATH)

Summary

The aim of the paper is to reawaken the memory of the late Prof. dr Daniela Solowiej (1948–2000), a pre-eminent specialist in the field of physical complex geography, and to present her contribution to the development of the theory and methodology of landscape ecology and geography of tourism and recreation. It

summarizes her scientific, research, didactic and social (participation in scientific organisations and associations) work, and it contains a list of some of the more important of her publications out of the total of 108 books and papers published over a period of 29 years of Prof. Solowiej's professional career.

WAŻNIEJSZE PUBLIKACJE I OPRACOWANIA
PROF. UAM DR HAB. DANIELI SOŁOWIEJ

PUBLIKACJE ZWARTE

1982

Krajobrazy litogeochemiczne Kotliny Odolanowskiej, Wyd. Naukowe UAM, Poznań, Seria Geografia, nr 30, ss. 99, ryc. 20, tab. 19.

1987

Podstawy metodyki oceny środowiska przyrodniczego człowieka, Wyd. Naukowe UAM, Poznań, I wydanie, skrypt dla III i IV roku geografii fizycznej, ss. 161, ryc. 34, tab. 12, zał. 15.

1992

Weryfikacja ocen integralnych atrakcyjności środowiska przyrodniczego człowieka w wybranych systemach rekreacyjnych, Wyd. Naukowe UAM, Poznań, Seria Geografia, nr 53 (praca zwrata książkowa, ss. 165, w tym: ryc. 66, 246 poz. literatury).

Podstawy metodyki oceny środowiska przyrodniczego człowieka. Wyd. Naukowe UAM, Poznań, wyd. II poszerzone (praca zwrata, ss. 172, w tym 40 ryc., 16 zał.).

[Współautor] A. Choiński: *Mielno i okolice*, Wyd. Oficyna Pomorska S.A., Bydgoszcz (praca zwrata, ss. 22, ryc. 2, fot. 12).

1993

[Współautor] A. Mizgajski: *Człowiek i przyroda w Wolińskim Parku Narodowym oraz w jego bezpośrednim sąsiedztwie. Część pierwsza. Przewodnik po ścieżce turystyczno-dydaktycznej: Międzyzdroje, Góra Kawcza, Rezerwat Żubrów*, Wyd. WPN, Międzyzdroje (praca zwrata, ss. 30).

[Współautor] A. Mizgajski: *Człowiek i przyroda w Wolińskim Parku Narodowym oraz w jego bezpośrednim sąsiedztwie. Część druga. Przewodnik po ścieżce turystyczno-dydaktycznej: Wapnica, Jezioro Turkusowe, Lubiń*, Wyd. WPN, Międzyzdroje (praca zwrata, ss. 30).

[Współautor] D. Wrzesiński: *Atrakcje Wolińskiego Parku Narodowego. Bielik – Orzeł Morski*, Wyd. WPN, Międzyzdroje (folder).

[Współautor] D. Wrzesiński: *Atrakcje Wolińskiego Parku Narodowego. Rezerwat Żubrów*, Wyd. WPN, Międzyzdroje (folder).

1995

[Współredaktor] I. Chojnacki: *Biuletyn Zielona Wstęga Odra-Nysa – projekt WWF*, Wyd. Studio AM Maciej Chruszcz, P.W. „Beha”, Poznań, ss. 40 (publikacja zwrata w jęz. polskim i niemieckim), nr 1.

1996

[Współredaktor] I. Chojnacki: *Biuletyn Zielona Wstęga Odra–Nysa – projekt WWF*, Wyd. Kontekst, Poznań (publikacja zwarta w jęz. polskim i niemieckim, ss. 54), nr 2.

1998

[Współredaktor] I. Chojnacki: *Biuletyn WWF Zielona Wstęga Odra–Nysa*, Wyd. Kontekst, Poznań, nr 3.

[Współredaktor] I. Chojnacki: *Biuletyn WWF Zielona Wstęga Odra–Nysa*, Wyd. Kontekst, Poznań, nr 4.

[Współautor] T. Kaczmarek, U. Kaczmarek, D. Wrzesiński: *Ilustrowana geografia Polski*, Wyd. Podsiedlik, Raniowski i Spółka, Poznań.

1999

[Współredaktor] J. Błoszyk: *Podstawy ekorozwoju „Zielonej Wstęgi Odra–Nysa”*, Wyd. Kontekst, Poznań, ss. 343.

ARTYKUŁY

1975

Rekonstrukcja środowiska pierwotnego okolic jeziora Czeszewo (pow. Wągrowiec). Bad. Fizj. nad Polską Zach., Ser. A, T. 28, s. 161–180, tab. 2, ryc. 7, sum., liter.

1976

Zmienność hydrotopowa terenu jako kryteria wydzielenia krajobrazów geochemicznych na przykładzie okolic Jeziora Czeszewo (Pojezierze Mogileńskie). [Hydrotopic changeability of area taken as criterion for elimination of geochemic landscapes, on the example of the surroundings of the Czeszewo Lake (Mogilno Lake District)], Bad. Fizj. nad Polską Zach., Ser. A, T. 29, s. 125–138, ryc. 4, liter., sum.

1977

Typy krążenia wód oraz typy krajobrazów elementarnych jako kryteria przy opracowaniu mapy hydrotopów (na przykładzie Jeziora Szperek/Antonin koło Ostrowa), Bad. Fizj. nad Polską Zach., Ser. A, T. 30, s. 71–83, tab. 5, ryc. 4, liter., sum.

Zdjęcie uroczysk jako punkt wyjścia do oceny kompleksowej terenu dla potrzeb rekreacji (na przykładzie okolic Jeziora Komorze – Pojezierze Drawskie), [w:] *Wypisy do geografii turystycznej*, Cz. 1, s. 238–243, tab. 1, ryc. 1, Poznań.

Etapy ewolucji środowiska pierwotnego okolic Jeziora Czeszewskiego, woj. pilskie, *Fontes Archeologia Posnanienses*, T. 28: 1977 druk I 1979, s. 45–55, tab. 1, ryc. 6, liter., sum.

1979

Stan degradacji środowiska przyrodniczego w wybranych krajobrazach Jeziora Jaroszewskiego i Jeziora Wiselka a konieczność weryfikowania kryteriów oceny dla rekreacji w skali planowania miejscowego, [w:] Ocena atrakcyjności środowiska geograficznego dla potrzeb turystyki i rekreacji na różnych poziomach i etapach planowania. Materiały Konferencji Naukowej – Poznań, dnia 19 i 20 listopada 1977 roku. Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu, Ser. Monografia, nr 116, s. 35–56, ryc. 5.

Zdjęcie uroczysk terenów położonych na północ od rynny Jezior Rakowo i Komorze oraz jego wykorzystanie do oceny terenu dla potrzeb rekreacji [A mapping of urosistshes from areas placed nort of Rakowo–Komorze Lakes and the evaluation of the area for needs of recreation], Bad. Fizj. nad Polską Zach., Ser. A – Geogr. Fiz., T. 32, s. 117–138, tab. 2, ryc. 7, liter., sum.

[Współautor] H. Pasek: *Analiza struktury uroczysk strefy brzegowej Jeziora Jaroszewskiego w aspekcie ich wykorzystania rekreacyjnego* [Analis of the structure of urosistshes in the bank zone of Jaroszewskie Lake in the light of their recreational application], Bad. Fizj. nad Polską Zach., Ser. A – Geogr. Fiz., T. 32, s. 63–83, tab. 3, ryc. 6, liter., sum.

1980

[Współautor] H. Pasek: *Stopień degradacji środowiska przyrodniczego jako konieczne kryterium oceny rzeczywistych możliwości wykorzystania środowiska przyrodniczego dla potrzeb wybranych form rekreacji*, [w:] Metodologia badań w turystyce. Monografie, skrypty, podręczniki AWF w Poznaniu, nr 129, s. 153–160.

[Współautor] M. Pietrzak: *Zmienność użytkowania rekreacyjnego strefy podmiejskiej Poznania w zależności od zróżnicowania środowiska geograficznego i odległości od centrum miasta*, [w:] Zasady kształtowania podmiejskich obszarów rekreacyjnych. Monografie, skrypty, podręczniki AWF w Poznaniu, nr 146, s. 123–133.

1981

Ocena stopnia atrakcyjności i przydatności stref brzegowych wybranych jezior woj. leszczyńskiego dla rekreacji, Materiały konferencyjne opublikowane w zbiorze pt. Wybrane zagadnienia ochrony i kształtowania środowiska w regionie wielkopolskim, PTPNoZ, Oddział Wielkopolski w Poznaniu, Poznań, s. 16–26.

1982

Metodyka ćwiczeń terenowych z badań środowiska przyrodniczego, Neodidagmata, nr XV, s. 173–182.

1985

Landszafto-ekologiczeskaja klasyfikacja kak osnowa wierifikacji planow, VII Międzynarodowe sympozjum na temat problematyki ekologicznego badania krajobrazu, Bratysława, s. 105–113.

Variations in geochemical parameters of dominant and subdominant types of grain-size distribution of sediments within elementary landscapes of the Odolanów basin, Quaestiones Geographicae, nr 9 (1983), Poznań, s. 119–135.

Konflikty człowiek–środowisko przyrodnicze jako podstawa weryfikacji planów zagospodarowania przestrzennego, [w:] Geosystemy miast, Wyd. Naukowe UAM, Poznań, s. 184–194.

Konflikty krajobrazowo-ekologiczne w małych miastach o funkcjach rekreacyjnych (na przykładzie Sierakowa i Połczyzna Zdrój), [w:] Geosystemy miast, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, s. 125–139.

1986

Struktura krajobrazów elementarnych na powierzchniach testowych Kotliny Odolanowskiej i terenów sąsiadujących, Bad. Fizj. nad Polską Zach., Ser. A – Geogr. Fiz., T. 36, Poznań, s. 165–200.

[Współautor] A. Mizgajski: *Bewertung der rekreations-attraktivitat der Insel Wolin auf verschiedener planungsebene betrachtet*, Acta Universitatis Nicolai Copernici, Geografia, XXI – Nauki Matematyczno-Przyrodnicze, z. 67, Toruń, s. 149–154.

1987

[Współautor] T. Stryjakiewicz: *Analiza głównych składowych cech litogeochemicznych Kotliny Odolanowskiej*, Bad. Fizj. nad Polską Zach., Ser. A – Geogr. Fiz., T. 37, s. 143–161.

Celowość i metodyka wyznaczania pedohydrotopów jako pól podstawowych oceny środowiska przyrodniczego dla potrzeb rolnictwa, Bad. Fizj. nad Polską Zach., Ser. A – Geogr. Fiz., T. 37, s. 129–141.

1988

Variability of geochemical parameters in selected profiles of elementary landscapes in the Odolanów basin, Quaestiones Geographicae, nr 10(1984), Poznań, s. 85–102.

[Współautor] T. Stryjakiewicz: *Analiza związków między wskaźnikami uziarnienia i parametrami geochemicznymi na przykładzie Kotliny Odolanowskiej*, Bad. Fizj. nad Polską Zach., Ser. A – Geogr. Fiz., T. 38, s. 83–93.

1990

Projektowanie zieleni jedną z zasad kształtowania i ochrony środowiska przyrodniczego człowieka na terenach wiejskich, Bad. Fizj. nad Polską Zach., Ser. A – Geogr. Fiz., T. 41, s. 135–145.

1991

[Współautor] M. Mielcarek: *Principles and conditions of functioning of the system Zielonka Primeval Forest (protected forest-land) – urbanized areas*, Ekologia (CSFR), Vol. 10, No 3, 283–304.

1994

Atrakcyjność Poznania i jego okolic dla turystyki i wypoczynku, Dom Wydawniczy Koziółki Poznańskie, s. 627–641, ryc. 9, fot. 10.

1996

Idea strefowania funkcji na obszarach chronionych jako podstawa rozwiązywania konfliktów człowiek–środowisko przyrodnicze, Bad. Fizj. nad Polską Zach., Ser. A – Geogr. Fiz., T. 47, s. 101–114, tab. 1, ryc. 3.

[Współautor] J. Brzóska, P. Krawczyk: *Metoda symulacji sposobów zagospodarowania rekreacyjnego Słowińskiego Parku Narodowego jako punkt wyjścia do obliczeń naturalnej chłonności rekreacyjnej*, Bad. Fizj. nad Polską Zach., Ser. A – Geogr. Fiz., T. 47, s. 17–28.

1997

[Współautor] M. Pietrzak: *Wkład prof. T. Bartkowskiego w rozwój teorii i metodologii ekologii krajobrazu*, Bad. Fizj. nad Polską Zach., Ser. A – Geogr. Fiz., T. 48, s. 105–109.

[Współautor] M. Kozłowska, W. Sasiadek: *Identyfikacja konfliktów człowiek–środowisko przyrodnicze w jeziornych systemach rekreacyjnych*, [w:] *Wpływ antropopresji na jeziora*, pod red. A. Choińskiego, Wyd. Homini, Poznań–Bydgoszcz, s. 152–160, ryc. 4.

[Współautor] G. Karcz: *Waloryzacja ekologiczna obszaru Zielonej Wstęgi Odra–Nysa w ramach projektu WWF Podstam (World Wide Fund For Nature)*, [w:] *Kartografia w ochronie środowiska przyrodniczego i zagospodarowaniu przestrzennym*, pod red. S. Żyndy, Bogucki Wyd. Nauk., s. 349–352.

[Współautor] K. Borówka: *Wielkopolska – opis ziemi*, Monografia Wielkopolski, Wyd. Koziółki Poznańskie, s. 42, ryc. 23.

[Współautor] S. Bródka: *Podział i walory przestrzeni turystyczno-rekreacyjnej Wielkopolski*, Monografia Wielkopolski, Wyd. Koziółki Poznańskie, s. 23, ryc. 17, tab. 11, fot. 38 (propozycje).

1998

Możliwości i bariery rozwoju turystyki w województwie gorzowskim, [w:] *Uwarunkowania i kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego*, pod red. B. Gruchmana, J. Paryska, F. Walka, Wyd. AE w Poznaniu.

PUBLIKACJE POZOSTAŁE
(NOTATKI, SPRAWOZDANIA, STRESZCZENIA REFERATÓW)

1975

[Współautor] A. Kostrzewski: *Historia działalności Komitetu Koordynacyjnego Studenckich Kół Naukowych Geografów w latach 1927–1974*, [w:] *IX Ogólnopolski Zjazd Studenckich Kół Naukowych Geografów (Streszczenia referatów, objaśnienia do wycieczki)*, Poznań–Świnoujście 15–19.04.1975, Poznań, s. 10–14.

Hydrotopy okolic Jeziora Czeszewo i ich powiązanie z krajobrazem geochemicznym, (The hydrotopes near the Czeszewo Lake and their relation to geochemical landscape). Spr. PTPN nr 2 (og. zb. 90) za III i IV kw. 1972 r., druk 1975 r., s. 130–132, poz. bibliogr. 3.

Rekonstrukcja środowiska pierwotnego otoczenia grodziska prehistorycznego nad Jeziorem Czeszewo (pow. wągrowiecki), [La reconstruction du milieu originaire de l'environnement de la place – forte prehistorique sur le bord du lac Czeszewo (avrondissement de Wągrowiec)], Spr. PTPN nr 1 (og. zb. nr 89) za I i II kw. 1972 r., druk 1975, s. 155–158.

Wykorzystanie mapy uroczysk okolicy Jezior Komorze i Rakowo na Pojezierzu Drawskim do oceny terenu dla potrzeb zagospodarowania rekreacyjnego, [Ausnutzung der Urotschistschen-Karte der Umgegend der Seen Komorze und Rakowo/Seenplatte von Drawsko? fur die Bewertung des Terrains fur die Bedurfnisse der kreativen Bevirtschaftung des Gebietes], Spr. PTPN nr 1 (og. zb. nr 89) za I i II kw. 1972 r., s. 145–147.

Zdjęcie uroczysk terenów położonych na północ od rynny Jezior Komorze i Rakowo (Pojezierze Drawskie), [Aufnahme der Urotschistesche-Typen auf dem Gebiet nordlich der Rinne der Seen Komorze und Rakowo (Seeplatte von Drawsko)], Spr. PTPN nr 1 (og. zb. nr 89) za I i II kw. 1972 r., s. 143–145.

1976

Próba zdefiniowania pojęcia hydrotopu, [An attempt at defining the concept of hydrotope], Spr. PTPN nr 92 za 1974 r., druk 1976 r., s. 29–32, poz. bibliogr. 8.

1977

Mapa krajobrazów elementarnych w Kotlinie Odolanowskiej (okolice Antonina), [The map of „elementary landscapes” in the meighbourhood of Antonin–Odolanów Basin], Spr. PTPN nr 93 za 1975 r., druk 1977 r., s. 44–47.

Zdjęcie uroczysk jako punkt wyjścia do oceny terenu dla potrzeb rekreacji, [Urotisches surveg as basic terrains exploration of its suitability for the recreation], Spr. PTPN nr 93 za 1975 r., s. 21–23.

1978

Kryteria i sposób wyznaczania jednostek hydrotopicznych w dużej skali na przykładzie „wycinka kluczowego” Antonin w Kotlinie Odolanowskiej, Spr. PTPN nr 94 za 1976 r., s. 22–23.

Struktura jednostek hydrotopicznych wybranych „wycinków kluczowych” Kotliny Odolanowskiej i ich związek z tzw. cząstkowymi krajobrazami geochemicznymi, Spr. PTPN nr 94 za 1976 r., s. 23–25, tab. 2.

1979

Zasady tworzenia strukturalno-funkcjonalnego schematu zmienności geosystemów – uroczysk, [Bases for the formation of structural-functional schems of changes in geosystem urotisistshes], Spr. PTPN nr 95 za 1977 r., s. 84–86, schem. 1, liter.

[Współautor] H. Pasek: *Analiza struktury uroczysk strefy brzegowej Jeziora Jaroszewskiego w aspekcie ich wykorzystania rekreacyjnego*, Spr. PTPN nr 95 za 1977 r., druk I 1979 r., s. 66–67.

Ocena uroczysk strefy brzegowej Jeziora Jaroszewskiego dla wybranych form rekreacji, Spr. PTPN nr 95 za 1977 r., druk 1979 r., s. 77–78.

1980

[Współautor] H. Pasek: *Nowa propozycja oceny rzeczywistych możliwości wykorzystania środowiska przyrodniczego dla potrzeb rekreacji na etapie planowania miejscowego*, Spr. PTPNoZ nr 96 za 1978 r., s. 30–31.

[Współautor] H. Pasek: *Stopień degradacji środowiska przyrodniczego jako konieczne kryterium oceny rzeczywistych możliwości wykorzystania środowiska przyrodniczego dla potrzeb wybranych form rekreacji*, [w:] *Metodologia badań w turystyce*. Monografie, nr 129, s. 153–160.

Wstępna charakterystyka refulatów położonych na Półwyspie Przytór, Spr. PTPN nr 96 za 1978 r., s. 27–30.

1983

Zmienność parametrów geochemicznych w profilach krajobrazowych i dominujących typach uziarnienia Kotliny Odolanowskiej, [w:] *Materiały Zjazdu Geografów Polskich*. Toruń 1983, s. 76–77. Komitet Nauk Geograficznych PAN, PTG, Instytut Geografii UMK.

1984

Analiza zmienności parametrów geochemicznych w profilach krajobrazowych Kotliny Odolanowskiej, Spr. PTPN, Wyd. Mat.-Przyrod., nr 100, s. 180–182.

1985

[Współautor] R. Klimko, W. Kubiś: *Z badań nad strukturą przestrzenną degradacji i przekształceniami środowiska przyrodniczego oraz rodzajem konfliktów człowiek–środowisko w gminie Ślesin*, Spr. PTPN, Wyd. Mat.-Przyrod., nr 104 za 1985 r., s. 199–202.

1986

Zmienność K_2O i P_2O_5 w profilach wybranych gleb na terenie Kotliny Odolanowskiej, Spr. PTPN, Wyd. Mat.-Przyrod., nr 103 za 1986 r., s. 150–153.

Etapy oceny środowiska przyrodniczego dla potrzeb planowania przestrzennego w aspekcie krajobrazowo-ekologicznym, Spr. PTPN, Wyd. Mat.-Przyrod., nr 103 za 1986 r., s. 153–156.

1987

Rozkład przestrzenny wybranych parametrów geochemicznych na powierzchni testowej Czekanów (Wysoczyzna Ostrowska), Spr. PTPN, Wyd. Mat.-Przyrod., nr 140 za 1987 r., s. 217–220.

Typologia zajęć rekreacyjnych w cyklu urlopowym a możliwość projektowania infrastruktury turystycznej, Spr. PTPN, Wyd. Mat.-Przyrod., nr 140 za 1987 r., s. 220–223.

1988

Problematyka turystyczna w pracach magisterskich na studiach dziennych i zaocznych realizowana w Instytucie Geografii Fizycznej UAM w Poznaniu, Materiały opublikowane na seminarium pt. Problematyka turystyczna w pracach magisterskich i dyplomowych na studiach dziennych i podyplomowych, Gdańsk, Instytut Turystyki, Komitet d/s Młodzieży i Kultury Fizycznej, s. 19–28.

1989

[Współautor] M. Mielcarek: *Delimitacja wzajemnych wpływów jako podstawa prognozowania zasięgów zmian antropogenicznych (na przykładzie systemu przyrodniczego Puszcza Zielonka – tereny urbanizowane – Dolina Warty)*, Materiały konferencyjne III Zjazdu Geografów Polskich. XXXVIII Zjazd PTG, wyd. Komitet Nauk Geograficznych PAN, PTG, UAM Poznań, Wyd. Nauk Geograficznych i Geologicznych.

[Współautor] T. Bartkowski: *Upon the notion of urban ecology: Scientific conference in Poznań, Poland, October 26–29, 1987*, Human Ecology Bulletin 1988/1989, No 6, s. 27.

1990

Propozycja sposobu projektowania zieleni na terenach wiejskich, Spr. PTPN, Wyd. Mat.-Przyrod., nr 107 za 1988 r., s. 215–219.

Wstępna ocena terenów rekultywowanych leżących w strefie podmiejskiej Konina dla potrzeb wybranych form rekreacji, Spr. PTPN, Wyd. Mat.-Przyrod., nr 107 za 1988 r., s. 213–215.

1991

Landscape – ecological problems of selected recreational systems, [w:] Landscape ecology – theory and method landscape ecological method remote sensing applications vegetation in landscape ecology, Vol. III. Proceedings of the European Seminar of the International Association for Landscape Ecology (IALE) on Practical Landscape Ecology organized at Roskilde University Centre Roskilde, Denmark, May 2–4, 1991, ed. Jesper Brandt.

1992

Greenery planning as a principle of management and protection of man's natural environment in rural areas, [w:] International symposium at the occasion of the 100th anniversary of the Arboretum Młynany foundation 1892–1992; s. 4, ryc. 1 z legendą, s. 32–37.

Zlewnia jako istotne tło informacyjne dla planów zagospodarowania przestrzennego, [w:] Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów wodnych na obszarach rolniczych w regionie Wielkopolski, Materiały z konferencji naukowej w Poznaniu, grudzień

1991, Wyd. Urząd Wojewódzki w Poznaniu, Komisja Ochrony Środowiska Po-
znańskiego PAN i in., s. 181–184.

[Współautor] J. Rotnicka, S. Żynda: *Warunki funkcjonowania Łagowskiego Parku
Krajobrazowego*, [w:] Problemy ekologii człowieka Krajóv Europy Środkowo-
-Wschodniej, Wyd. Wielkopolskie Towarzystwo Łączności z Narodami Europy
Wschodniej, s. 106–113, ryc. 1 z legendą.

1993

Przyczyny braku komfortu mieszkania w systemie rekreacyjnym miasta Poznania,
[w:] Ekologia krajobrazu w badaniach terytorialnych systemów rekreacyjnych, Wyd.
Krajowego Instytutu Badań Samorządowych, Poznań, s. 101–107.

*Naturalna chłonność rekreacyjna Słowińskiego Parku Narodowego w świetle walorów
przyrodniczych jego obszaru*, [w:] Ekologia krajobrazu w badaniach terytorialnych
systemów rekreacyjnych, Wyd. Krajowego Instytutu Badań Samorządowych, Po-
znań, s. 107–115.

[Współautor] J. Rotnicka, S. Żynda: *Identyfikacja konfliktów człowiek–środowisko
przyrodnicze. Łagowski Park Krajobrazowy – mapa w skali 1:10.000*, [w:] Krajobraz
ekologiczny, Wyd. Uczelniane WSP, Bydgoszcz, s. 243–257.

[Współautor] J. Rotnicka, S. Żynda: *Warunki funkcjonowania systemu przy-
rodniczego Łagowskiego Parku Krajobrazowego*, [w:] Krajobraz ekologiczny, Wyd.
Uczelniane WSP, Bydgoszcz, s. 257–275.

1995

*Ocena atrakcyjności terenów przywodnych aglomeracji poznańskiej dla rekreacji
w opinii jej mieszkańców*, [w:] Wody powierzchniowe Poznania. Problemy wodne
obszarów miejskich, Materiały konferencji naukowej, Poznań 6 listopada 1995 r.,
organizowanej przez Zakład Hydrologii i Gospodarki Wodnej UAM, Wyd. Sorus,
Poznań, s. 6, ryc. 2, tab. 1, s. 472–488.

*Cieki i rowy melioracyjne północnej części Poznania oraz ich krajobrazowo-ekologiczne
i turystyczne znaczenie*, [w:] Wody powierzchniowe Poznania. Problemy wodne
obszarów miejskich, Materiały konferencji naukowej, Poznań 6 listopada 1995 r.,
organizowanej przez Zakład Hydrologii i Gospodarki Wodnej UAM, Wyd. Sorus,
Poznań, s. 5, ryc. 1, s. 488–495.

[Współautor] J. Brzóska, P. Krawczyk: *Modele rozpraszania się rekreantów jako pod-
stawa do obliczania naturalnej chłonności rekreacyjnej Słowińskiego Parku Narodowego*,
Studia z geografii fizycznej, Wyd. PTPN, Poznań, Sp. Wyd. Mat.-Przyrod. nr 109
za lata 1991–1994, cz. 1, s. 139–144, ryc. 4, tab. 1.

[Współautor] M. Pietrzak: *Turystyka przyjazna dla przyrody i środowiska*, [w:]
Biuletyn Zielona Wstęga Odra–Nysa – projekt WWF, Wyd. Kontekst, Poznań
(notatka, s. 1).

*Sprawozdanie z X międzynarodowego sympozjum na temat ekologicznych badań krajo-
brazu – Smolenice, 21–24 listopada 1994 r.*, [w:] Biuletyn PAEK, s. 2–3 (2), marzec 1995 r.

1996

Teoretyczne podstawy minimalizowania skutków konfliktów człowiek–środowisko przyrodnicze na przykładzie parku krajobrazowego, [w:] *Badania ekologiczno-krajobrazowe na obszarach chronionych. Problemy ekologii krajobrazu*, T. II, Wyd. UG i PAEK, pod red. M. Kistowskiego, s. 31–35, Gdańsk.

Wartość środowiska – przegląd najnowszych publikacji, Biuletyn PAEK, nr 5(3), marzec 1996 r., s. 2–3.

1999

[Współautor] A. Choiński: *Łantszaftnyj park kak adna iz raznowidnostiej achrany zaior (po primieru Sławskowo Pooziera – jugo-zapadnaja czast Polshi)*, [w:] *Oziera Bełoruskowo Pooziera: Sowriemiennoje sostajanie, problimy ispolzowanija i achrony*. Materiały międzynarodowej naukowej konferencji Izdalielstwo WGU im. P. M. Maszerowa, 1999, Witebsk, s. 15–16.

Waloryzacja ekologiczna, jej istota i etapy, [w:] *Przegląd Komunalny*, 5/99, Wyd. Abrys, Poznań, s. 90–91.

Ocena integralna w planowaniu przestrzennym, Materiały szkoleniowe, Wyd. Abrys.

Uwarunkowania środowiskowe a planowanie przestrzenne, Materiały szkoleniowe, Wyd. Abrys, Poznań.

Możliwości i bariery rozwoju turystyki i wypoczynku w województwie gorzowskim; [w:] *Geoekologiczne podstawy badania i planowania krajobrazu rekreacyjnego*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 1999, s. 247–254.

PRACE PROJEKTOWE I EKSPERTYZY

1973

Kodowanie wiadomości o środowisku przyrodniczym w typach terenu na obszarze woj. koszalińskiego, system dziesiętny – praca wykonana na zlecenie IG PAN.

1975

Opracowanie mapy warunków gruntowo-wodnych dla miejscowości Goleniów – praca wykonana na zlecenie Biura Planowania Przestrzennego przy Urzędzie Wojewódzkim w Szczecinie.

1976

Opracowanie mapy gruntowo-wodnej dla osiedla Karsibórz k/Świnoujścia – praca wykonana na zlecenie Biura Planowania Przestrzennego przy Urzędzie Wojewódzkim w Szczecinie.

Opracowanie mapy warunków gruntowo-wodnych dla osiedla Przytór-Łunowo w Świnoujściu – praca wykonana na zlecenie Biura Planowania Przestrzennego przy Urzędzie Wojewódzkim w Szczecinie.

1989

[Współautor] J. Rotnicka, S. Żynda: *Identyfikacja konfliktów człowiek–środowisko przyrodnicze na obszarze Łagowskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny*, TUP Zakład Planowania Przestrzennego, Pracownia w Zielonej Górze.

Model rekreacyjnego zagospodarowania Łagowskiego Parku Krajobrazowego – ocena potencjału środowiska przyrodniczego na tle istniejącej infrastruktury turystycznej, TUP Zakład Planowania Przestrzennego, Pracownia w Zielonej Górze.

[Współautor] J. Rotnicka, S. Żynda: *Warunki funkcjonowania systemu przyrodniczego Łagowskiego Parku Krajobrazowego*, TUP Zakład Planowania Przestrzennego, Pracownia w Zielonej Górze.

1991

Chłonność naturalna Słowińskiego Parku Narodowego w świetle jego walorów przyrodniczych, Praca wykonana w ramach zlecenia przez Zarząd Słowińskiego Parku Narodowego.

1994

Potencjał rekreacyjny obszarów w systemie przyrodniczym terenów specjalnych. Chojnice, Studium możliwości zagospodarowania przestrzennego obszarów w systemie przyrodniczym terenów specjalnych, pod kierunkiem inż. arch. M. Pietza na zamówienie Wojewody Poznańskiego.

[Współautor] J. Górski: *Ocena stanu zagospodarowania działki nr 417 w Kamińsku gmina Murowana Goślina oraz jego wpływu na środowisko przyrodnicze – stan obecny i prognoza związana z planowaną budową*, praca zlecona do UAM przez Invest Bank.

[Współautor] J. Brzóska, P. Krawczyk: *Naturalna chłonność rekreacyjna Słowińskiego Parku Narodowego* – oprac. zlecone przez Urząd Miasta Słupsk oraz Dyрекcję Słowińskiego Parku Narodowego.

1996

[Współautor] A. Kijowski, R. Bednarek: *Kompleksowa ocena oddziaływania na środowisko przyrodnicze projektowanej sieci gazowniczej Ś/C PED z 180 przy ulicy Świętokrzyskiej w Chodzieży* – oprac. zlecone przez firmę „DEDAL” Poznań.

[Współautor] A. Kijowski, R. Bednarek, S. Łyczkowska (Bródka): *Kompleksowa ocena oddziaływania na środowisko przyrodnicze projektowanego gazociągu średniego ciśnienia w gminie Opatówek woj. kaliskie* – praca zlecona przez firmę „DEDAL” Poznań.

[Współautor] A. Kijowski, J. Ratajczak, R. Bednarek: *Kompleksowa ocena oddziaływania na środowisko przyrodnicze projektowanego gazociągu W/C Dn 100 oraz stacji redukcyjno-pomiarowych z m. Przytoczna do m. Międzyrzecz woj. gorzowskie* – oprac. zlecone przez firmę „DEDAL” Poznań.

[Współautor] A. Kijowski, R. Bednarek: *Kompleksowa ocena oddziaływania na środowisko przyrodnicze projektowanej sieci gazociągu we Wronkach* – oprac. zlecone przez firmę „DEDAL” Poznań.

1997

Prognoza skutków wpływu ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na środowisko przyrodnicze, dot.: Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów Międzynarodowych Targów Poznańskich w Poznaniu.

Możliwości i bariery rozwoju funkcji turystycznej i wypoczynkowej w woj. gorzowskim, [w:] Określenie warunków rozwoju zachodnich obszarów przygranicznych na przykładzie woj. gorzowskiego. KBN PBZ-048-07; zlecone przez Akademię Ekonomiczną w Poznaniu.

Model zagospodarowania turystycznego KPK na tle walorów przyrodniczo-kulturowych i istniejącego stanu zagospodarowania. Krzesiński Park Krajobrazowy. Dokumentacja projektowa, Opracowanie pod red. dr. Leszka Jerzaka (Liga Ochrony Przyrody Zielona Góra).

Zagrożenia walorów KPK. Krzesiński Park Krajobrazowy. Dokumentacja projektowa, Opracowanie pod red. dr. Leszka Jerzaka (Liga Ochrony Przyrody Zielona Góra).

[Współautor] L. Jerzak: *Koncepcja ochrony przyrody i krajobrazu na obszarze KPK, Krzesiński Park Krajobrazowy. Dokumentacja projektowa, Opracowanie pod red. dr. Leszka Jerzaka (Liga Ochrony Przyrody Zielona Góra).*

1998

[Współautor] L. Jerzak: *Dokumentacja projektowa Sławskiego Parku Krajobrazowego, w tym:*

- Model zagospodarowania turystycznego SPK na tle walorów przyrodniczo-kulturowych i istniejącego stanu zagospodarowania;*
- Koncepcja ochrony przyrody i krajobrazu na obszarze SPK.*

1999

Prognoza skutków ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Osiedla Edwardowo, oprac. na zlecenie Miejskiej Pracowni Urbanistycznej w Poznaniu.

Prognoza skutków ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Osiedla Wilczy Młyn, oprac. na zlecenie Miejskiej Pracowni Urbanistycznej w Poznaniu.